

Зинакан Пасацова

Мезгил

УДК-821
ББК 84 КИ 7-5
П-85

Пасаңова Зинакан, «Сыркеч жамгыр». Ырлар.
Ош 2009 жыл. 30 бет

ISAN9967-13-109-8

Оштук калемгер, Кыргызстан жазуучулар Союзунун мүчөсү Зинакан Пасаңова 80-жылдардан бери проза жана поэзия жанрларында жараткан чыгармалары менен окурмандарга таанымал. Ал -«Аял сыры» (1998), «Кут түшкөн түндөр» (2006) прозалык жыйнактарынын, «Жамгыр тоодон башталат» (2001) поэтикалык китебинин, «5 жыл» (2007), «Урушчаак каздар» (2008) аттуу балдарга арналган чыгармалардын жана «Академик Текенов» (2008) даректүү баяндын автору. Ырлар топтому 2001-жылы Ош облустук мамлекеттик администрациясы тарабынан белгиленген Жолон Мамытов атындагы сыйлыкка арзыган.

3. Пасаңованын бул ырлар жыйнагында жаңы жазылган чыгармалары топтолгон.

П4702300200-04
ISAN9967-13-109-8

УДК-821
ББК 84 КИ 7-5
Пасаңова З.
2009

Зинакан Пасацова

Мезгил

(Ырлар)

Ош-2013

ЭНЕ – ШЕР
Ыр-түрмөк
(Ош шаарындагы Курманжан Датканын
эстелигинин алдында ой толгоо)

Эстелик бар, шаардын ээлеп бир бурчун,
Келсем оо бир өткөн күнгө тушуктум...
Камчыбеги дарга асылар кезинде,
Амандыгын уулунун, же эл-журттун,
Таразалап көз ирмемде чечүүгө,
Асыл жүрөк, бердинң кантип туруштук!

Кантип түттүң жан чыдагыс күйүткө?!
Уулуң мойну сыйыртмакка илинсе.
Ичтен өткөн канды жутуп билгизбей,
Көтөр башты!, - дедиң, - өлүмгө түз тикте!
Эр азамат канжыгада жан берет,
Ата-бабаң өлгөн эмес эч үйдө!

Чыныгы эр бир туулат да, бир өлөт,
Баатыр өлсө эли алпештеп көмөт.
Шейит кетүү көк жалдарга буюрган,
Намыс-арды бийик койгон өмүрдөн.
Кош, жолборсум! Ак сүтүмө раазымын,
Эми бизди жолуктурар акырет!

Датка эне,
Кантип сезбейм күйүтүндү жүрөктөн!
Мен да энемин,
Эр азамат болсун деп уул өстүргөн.
Кыйчалыш оор
заман турса өсөөр элдин жолун бууп,
Уулдар керек
Кындан суурчу кылычтай курч жетилген.
Көк асаба
туусун жатка тепсетпеске шертке бек,
Намыс-арга
жароо үчүн туулуш керек жигиттер!

Биз, энелер,
перзент үчүн төшөсөк да жүрөктү,
Туу тутсак да,
Аман-эсен жүрсүн деген тилекти.
Ата Журтту
коргоо үчүн аттанар бир кез келсе,
Жолун тосуп,
Токтотууга жетпейт эч бир кудурети.

Биз, энелер,
Уулга кошуп төрөп тагдыр тынчы жок,
Балдарыбыз
карайлабай жолун таап кеткиче, ,
Чачтарыбыз
мезгилинен мурда акка боелот.
Ким актаса
Эне сүтүн, элге арнап кызматын,
Адам деген
Ыйык наамга ошол гана ээ болот!

Датка эне,
беш уулунду куштай таптап учургансың уядан,
Ата-энени
даңкка бөлөп, баары чыгаан эр чыккан.
Сый-урматын
жана азабын бирдей көрүп перзенттин,
Сыздап жүрөк,
далай жолу сокку жединң турмуштан.
Камчыбегиң
Көз алдыңда күнөөсү жок асылып,
Абдылдабек,
эркиндикке башын сайып, окко учкан.

Датка эне,
орундалып Абдылдабек керээзи,
Ооганстандан
туулган жерге келди муштум жүрөгү.
Ак жеринен
айдалышып алыс кетти Шиберге,
Мамытбегиң,
Мурзапаяз жана Арстанбек –үчөөсү.
Бул кайгыны
тирүү жанга көтөрүү оор, о азап!
Эне эмес
болсо дагы кара таштын бир өзү.

Боюн түзөп
карт тоолордой Датка сабыр тутунду,
Кыймак эмес
кыйын күнгө өзү баш-көз эл-журтту.
Ичке жутуп,
адилетсиз көргөн бардык ызасын,
Көзү жетти:
жалгыз жол бар – ал бейпилдик орнотуу.
Каска кастай
тирешпестен мамилени оңдоду.

Улуу адамдар
болгон эмес бул жашоонун эркеси.
Сындан өтүү

сыноолордо – улуулукутун ченеми,
Тарых билет,
улуу аялды тынчтык курган журтуна,
Балдарынан
эл тагдырын бийик койгон энени,
Бардык муундан
баасын алат барган сайын бийиктеп,
Курманжандай
Датка эненин, Шер - эненин эмгеги!

Датка башы жерди көздөй ийилет,
Ичинде дарт-санаасын, ай, ким билет...
Бир бүлөнүн таш-пишине каржалбас,
Бар эле анда кайраты күч кудурет.
Алай жерин карегиндей аздектеп,
Журт башчысы –түйшүгү күч, оор милдет.

Катуулукту жеңип келген жумшактык,
Кылычтан да таамай сөздүн күчү артык.
Акылгөйлүк менен жеңген Курманжан.
Кокон ханын жана эмирин Букардын.
Орус пааша таазим кылып таң берди,
Датка деген бийик наамды ыйгарып.

Акыйкатты сүйгөн эли Алайдын,
Аял дебей Курманжанды баалады.
Акыл менен адилет журт башкарып,
Атак-даңкка жетти чыгыш аялы.
Кыргыз элден чыккан Датка айымга,
Батыш,Европа таңданышып карады.

Теңчиликти сүйгөн эли Алайдын,
Келин дебей Курманжанды барктады.
Алымбектей асыл жанга жар болуп,
Бекзаадалар көчүн улап таптады.
Кылым бою эл унутпай ардактайт,
Курманжандай аялзаттан Датканы

Кыш элегиясы

Күтүүсүз жаап берди биринчи кар,
Көнүлүм али кышты күтүнбөгөн
Үйрүлүп мага тонун жылуулап жаап,
Уулумдун жылый түштүм мээриминен.

Жаап жатат сабап-сабап апаппак кар,
Кыш түнү зериктирме, сыртта аяз...

“Баягы-ы жомоктордон айтып берин?”
Балдарым бала чагын эске салат.

Балалык жомок менен бактылуудур,
Турмуштун таанып кийин өнү-түсүн.
Ал кезден эмне калды эстеринде?
Кышпы же ... оор өтчү, жарык өчүп...

Жарыксыз, суук үйдө отсуз калып,
Наристе эки уулумду боорго басып.
Аларга айтып берчү жомоктордун,
Бактылуу бүтчү аягы тан калаарлык.

Азыр кыш ызгаар эмес мурдагыдай,
Жылытат уулдарымдын үйрүлгөнү.
Таптым мен издегеним бул турмуштан,
Өкүмүн жүргүзө бер, Өмүр эми!

«Болжолу жаанчыл болот быйылкы жаз...»

Болжолу жаанчыл болот быйылкы жаз
Боз чаңгыл туман кетпей шаарга чөгүп.
Бетимден аяр сылайт майдалап жаан,
Билгенсип турганымды жакшы көрүп.

Март айы жаан-чачындуу, кыян журот,
Деп тынбай эскертишет синоптиктер.
Оо, быйыл жамгырды мен эңседим көп,
Сырымды бөлүшөр ким андан өтөр?..

Көктөмдун илебине ким жибибейт
Жаралган таштан жүрөк болбосо эле.
Сүйүүсүз суз күндөрдү четке сүрөт,
Сезимди кытыгылап шок делебе...

Жамгырын каалап турам ушул жаздын,
Көнүлдүн толтурчудай бөксө жагын.
Болду эми, кезек берип прозага,
Мен эми жаз жөнүндө ыр жазбаймын.

Гүл шаарым

(2011-жылдын жазына)

Гүлдү сүйгөн көңүлүм быйыл шаттуу,
Гүл жайнаган шаарда жашоо ырахаттуу.
Ошту гүлгө бөлөгөн жакшы адамга
Парызым ов! деп билем алкыш айтуу.

Ачылган гүл чакырат булбул кушту,
Эрте өчтү эле өткөн жыл мукам доошу...
Былыр өспөй калышса өрткө соолуп,
Быйылкы жаз - ажайып гүлдүн доору.

Кызыл-тазыл гүлдөрү чехиянын,
Кулпурушат калаама жыпар чачып.
Атыр аба тазалап күйүк жытын,
Акырындап жүрөктөн кайгы качып...

Гүлгө бөлөйм шаарды деп максат койгон,
Заман жүгүн ноюбай тарткан оен -
Мырзакматов Мелисбек. Биз билбесек,
Башын ийер урпактар качандыр соң.

Өз шаарынын жан күйөр мэри болду,
Касташканды дос кылган элчи болду.
Аталардан мураска алган сымал,
Айрыбасын мэр менен ыйык Ошту.

Эл-журт калыс, бааланат адилет иш,
Элди ойлогон инсанга берет зор күч.
Түшүрбөстөн түндүгүн төшөп ийнин,
Мелисбектей мэр турса Ошум бүтүн.

Түшүмө кирбе эми сен

Күндөргө кайрып учугу менден узаган,
Түшүмө кез-кез киресиң күңурт жан болуп.
Кусалык эзип эсиңе түшөт окшойм мен,
Айтылбай жүргөн ичтеги арман козголуп.

Оюңа койсом кеткиң жок эле өзүмдөн,
Оорутуп жүрөк, озунуп сага “кош!” дегем.
Ошондон башка калбаса керек эч аргам,
Ал үчүн мени миң мерте, мейли, күнөөлө.

Бизге эми “кечир, жаңылдым” дештин не керек?
Бирикпес болуп ортобуз эчак бөлүнгөн.
Тагдырым ушул жамандыр, же жакшыдыр,
Табалбай калдым бакытты издеп өзүндөн.

Түпөйүл ойго малынтып түшкө кирбе сен,
Түгөйүң менен таттуу өмүр сүрүп жүрсө дейм.
Кезикпейм эми, үмүтүң үзгүн түнүлүп,
Кайрылбайм эми, кабарым сурап издебе!

«Февраль узап барат... Келатат март...»

Февраль узап барат... Келатат март.

Чатырдан эриген кар «чылп-чылп» тамат.
Көңүлүм ала-шалбырт, сууган сезим...
Элүү жетинчи кыш,
Элүү жетинчи жаз!..

Күндөр эх! Күкүм болуп ушаланган,
Кыялдар талпынуудан талды канат.
Өмүрдүн көбү кетип, калды азы...
Элүү жетинчи кыш,
Элүү жетинчи жаз!..

Февраль бүтө электе куят жамгыр,
Февраль бүтө электе гүлдөйт бадам.
Жаз жытын жаным эргий кучактадым,
Элүү жетинчи кыш,
Элүү жетинчи жаз!..

Жаз менин куткаруучум, үмүт байлайт,
Тагдырым не белегин турат камдап?
Жазмыштын өкүмүнөн ким кутулар...
Элүү жетинчи кыш,
Элүү жетинчи жаз!..

Кийик оту Алайдын

Кийик отун жайлоолордун мен өскөн,
Кургатылган чымчымынан чай демдеп,
Ичээримде “бур” дей түштү жыпар жыт,
Эске салып жай күндөрүн тоодо өткөн.

Шаарда жашап, бирок көнүл тоону энсейт,
Шаардык такыр боло албасым чындык кеп.
Төрөлүшкөн, бирок, шаарда балдарым,
“Айылдык” деп кээде бөлө сүйлөшөт.

Үйдө сактап арча, чөптүн тутамын,
Айылымдын жашоосуна кусамын.
Туулган жерге жолум түшүп баратсам,
Машинеден мурда өзүм учамын .

Жоктотпостон ордун ата-энемин,
Жылуу мээрим менен тосот туулган үй.
Утурлашып урмат менен алдыман,
Учурашат улуу-кичүү жылуу жүз.

Бул айылда мен тааныбас жок киши,
Көзгө жылуу айылымдын ой-түзү.
Жүрөгүмө алдым кантип батырып,
Туулган жерге болгон улуу сүйүүнү?

Кийик отун жайлоолордун мен өскөн,

Кургатылган чымчымынан чай демдеп,
Ичээримде ... “бур” дей түштү жыпар жыт,
Эске салып балалыгым тоодо өткөн..

Кутман таң

Жекшембинин кутман аруу таңы атты,
Асман бүркөө, болбосо да күн ачык.
Оокат жасап ойгонгончо балдарым,
Ырыскылуу эне болгон күн бакыт.

Дем алыш күн мага өзгөчө кутмандуу,
Дасторконго даам толтуруп эң таттуу,
Бул күнү мен жөпжөнөкөй энемин,
Үйдүн куту, балдарыма урматтуу.

Күтөм ушул жекшембинин ак таңын,
Күндү тосуп, эрте турар адатым.
Мээримине бир үй-бүлө жылынган,
Бул күнү мен эң бактылуу апамын.

Сыркеч жамгыр

(2001 – 2011)

Сыркеч жамгыр

Жан билбеген жабык сырым ачуудай,
Жаап кирди жамгыр күчөп катуулап.
Жаанды сүйчү сенин айтып кабарың,
«Тырс-тырс» урат тереземди тамчылар.

Сен да тыңшап тургандыр деп шыбырын,
Жаным жырғап уктум жамгырдын ырын.
Көз ачырбай көнөктөгөн нөшөрдөй,
Менин да бар төгүп салаар көп сырым.

Уяң жаштык кимдин баштан өтпөгөн,
Ууз сезимдер ушул күнчө өчпөгөн.
Кыз каадасын улук коюп баарынан,
Күйдүм чокко күнөөсү жок өрттөнгөм.

Түнү бою шоокум салып тынбаган,
Жамгыр, жамгыр! Сүйүү ырын ырдаган...
Сүйүктүүмө жетпей калган мага окшоп,
Сенде дагы бар окшойбу бир арман.

Төкчү, жамгыр! Кумар канбай тыңшайын,
Мага өзүңдөй сыркеч болор ким дагын?
Сан жомогун бир өзүңө айткым бар,
жалгыз өткөн жарыгы жок жылдардын,

Сүйбөй өткөн жылуусу аз жылдардын...

Сүйүүдөн бийик сезим бар

Мага арналган тамчы жашың «тып» тамып,
Тил жетпеген албуут сезим күчтү алып,
Жа-ай сурашсак да, сыздаган жүрөктөр,
Туюп турду баарын, баарын, бүт баарын...

«Оорубай жүр! Тилейм миң маал аманың...»
Оо, сөзүңдүн көтөрүш оор салмагын!
Ортобузга өчпөй турган от жагат,
Оюңдагы мага илинген жан тартууң.

Жылдар бизди кезиктирбей сагынтып,

Сен жөнүндө уккан сөздүн баары ысык!
Көр турмушка майдаланып кетээрде,
Көз көрүшүп тураарыбыз –бул бакыт.

Бала кезден бапестедик. Кирдеткис,
Сүйүүдөн да бийигирээк бул сезим.
Көз жумулуп кеткенимде мүрзөмө,
Көз жашыңдын «тып» тамышын тиледим.

Июнь. Ош. 427

(Ыр-реквием)

«Көз мончоктой көркөм эле Ош калаам...»

Көңүлүм суз, суктана албайм көркүңө,
Мени быйыл тааныбассың, Ысык-Көл.
Ата-Журтту майыштырган белинен,
Кандуу күндөр жүрөгүмдөн өчө элек.

Жылдагыдай сызгырса да июль ай,
Толкун ойноп, көлдүн суусу жылыбайт.
Ичтен кайнап, баса албастан толкунун,
Кайгымды тең бөлүшкөндөй туюлат.

Оштон келдим ок атылып, өрт күйгөн,
Кара түтүн каптап турган көп күндөр.
Каран күн ай, кыяматың ушулбу,
Көмүлбөстөн жолдо жатса өлүктөр...

Көз мончоктой көркөм эле Ош калаам,
Көп улуттуу, «сен», «мен» дебей жашаган.
Куттуу шаарга бүлүк салып, ырк бузган,
Кайдан чыкты кара ниет кас-душман!

«Кетпе!» — дебе эрке кыял толкундар,
Силерден да артык көрөр Ошум бар.
Кымбаттыгын кыйын күндө кеч билдим,
Күтөт шаарым. Кош, толкундар, кошкула!

Ош шейиттери

Жараткан ай, шумдугун бул не деген?!
Көр казылса бир күндө жүз-жүздөгөн.
Аял-эркек бир чуңкурга көмүлсө,
Өз койнуна жер да кантип алды экен!

Кайгы жутуп, ыза өрттөйт көөдөндү,

Өлүмдүн суук мыкчып турса чеңгели.
Эриш-аркак эгиз элдер касташып,
Эмне болуп баратабыз биз деги?!

Таш бараңдан өлдү балтыр наристе,
Бычак жеди боюнда бар энелер.
Шейит кетти коргоп элдин намысын
Кыз сүйө элек кырчын улан, кыраан эр.

Шаар тунжурап кийип турат азаны,
Жашаганга жетпестей күч - кайраты.
Шейиттери Оштун баары чогулуп,
«Токтоткула!»- - деп наалышып жатабы?

Изин суутуп өрт чыгарган өзөктөн,
Азап тарткан баягы эле калың эл.
Ким кааласа ушул күндү кан күсөп,
Кунун алсын ал дүйнөдө шейиттер!

Улут бөлгөн өздөн чыккан жоо дешет,
Ким корсунуп, кимге дагы не жетпейт?!
Койнун ачып, элдин баарын тең көргөн,
Өгөйлөбөйт, баарыбызга кең Мекен.

«Кабыргам кайыштырып Ошко кайттым...»

Сөйкөмдүн бири түшүп Көлдө калды,
«Кетпе!» деп толкун кыйбай жула качты.
Кайыр, кош! Кала турган учур эмес...
Кабыргам кайыштырып Ошко кайттым.

Бул шаарда мага жашоо буюрган соң,
Башына мүшкүл түшүп турган кезде,
Жанымды ала качуу –өлүмдөн оор,
Жаралып калганындай боор этимден.

Кадырын билбептирмин жайчылыкта,
Тагдырын ойлоп азыр түтөп күйөм.
Болсом да өзүм назик, аялуу жан,
Намысым тоодой экен жүрөгүмдө.

Амандык жеңет дешет жамандыкты,
Жүрөктүн акыр бир күн кетер тагы.
Жоготтук төрт жүздөн көп адамды ,
Биз үчүн бул - турмуштун оор сабагы.

Намыска туулуп калган эрлери бар.,
Кыргызым кыйын күндөн далай чыккан.
«Атаңды өлтүргөнгө энеңди бер», -
Айкөлдүк мурас тутуп алмустактан.

Сөйкөмдүн бири түшсө Көлгө мейли,
Сөйкөдөй кош кулакка эки элбиз.
Жарашып ордо шаарга, ыйык тоого,
Ынтымак жашайлы эми биргелешип!

20.06. - 2.07. 2010 - жыл, Ош - Ысык-Көл – Ош

МЕН

Көргөнгө мен - жөнөкөй көптүн бири,
Тырмышып тартып келем турмуш жүгүн.
Умтултат учкул кыял кыраан куштай,
Көңүлүм кайт болсо да кээ бир күнү.

Аздырбы, же жетиштүү жолду бастым,
Асыл ой, аруу максат-тилекти арзып.
Айтаарга сөз бериптир мага Теңир,
Ак жолум болбосо да дайыма ачык.

Оюнуна канып-канбай жаштык чактын,
Өзүмө өтө эрте милдет тактым:
Өмүрдүн бир кемтигин толтурчудай, же
өзгөртүп жиберчүдөй бүт бардыгын

Тооруса торун жайып көрпенделик,
Туткуну болгонум жок тепселенип.
Адамдык ар -намысты бийик койгон,
Азаптын азабын да келет жеңип.

Сүйүүдөн жолум болбой -бар арманым,
Аялдык жылдызым, чын, «жарк» жанбады.
Антсе да ашыктыкты ыйык тутуп,
Ага арнап ыр жазуудан эч танбадым.

Энелик бакыт деген не керемет!
Жеткирдим эки уулумду эресеге.
Эми экөө –асманга учсам кош канатым,
Кош тирек – эгер башым көккө жетсе.

Алыска чыкканым жок Ата Журттан
Эңсебейм бейишин да бөтөн жактын.
Жетээрлик эгер сүйсөң өмүр бою,
Жер гүлүн мурас кылган аталарым.

Мен жолго түшкөм эчак кайра кайткыс,
Жүрөгүм толо максат, ойлор асыл.
Тагдырым оомал-төкмөл оор болсо да,
Миң шүгүр, эл алдында жүзүм жарык.

«Турмуш өзү кылат экен даанышман...»

Үйдө жатам тыңшап жааган жамгырды,
Эзип жаады эки-үч күн басылбай.
Иш деп жүрүп калган белем жанчылып,
Үйдө олтуруу бүгүн мага бакыттай.

Бийлеп түшүп тамчылары асмандан,
Ушул жамгыр жаз шаанисин баштады.
Жа-ай көңүлдү жарып өтүп чагылган,
Кусалыкты кайра козгоп таштады.

Быйыл жазды тосом деген жайынча,
Куру эңсөөгө жеңдирбестен сезимди.
Жашайм дегем кайыл болуп тагдырга,
Жалгыздыкка буюрган соң өзүмдү.

Баар демине жагалданар маанай жок,
Бирок, ага капаланбайм, камыкпайм.
Түтүп берсең түйшүгүнө мокобой,
Турмуш өзү кылат экен даанышман.

Жамгыр куят кара жерге чабылып,
Аба таза... жазды ээрчитип ашыккан.
Жаанды тыңшап, жолбун ойду качырып,
Мага бүгүн үйдө олтуруу бакыттай.

«Балалыктын изин таптым, өзү жок»

Киндик кан тамган айылым –Алай районундагы жердин бейиши болгон Мурдаш кыштагы.

Балалыгым өткөн жайлоолор: Көк-Дөбө, Көлөкө-Арча, Туура-Булак, Ак-Башат, Кайыңды.

Жүрөгүмдө сулуулук менен залкарлыкты сезип-туюумду ойготкон дүйнөдөгү эң бийик зоолор: Бек-Зоо, Ак-Атан, Аска.

Бул ырым силерге арналат.

Көңүлүмө чөккөн көп жыл кусалык,
Сүлүк курттай соруп турчу күч алып.
Кайда жүрсө туулган жерге тартылган,
Кыргыз деми канымда ойноп туру анык.

Жайлоодо өтчү ар жыл сайын жайкысын,
Балалыкты таап алчудай ашыккам.
Кыз кыялга кез келердей сагынтычу,
Кыя жолдор –булактан суу ташыган.

Белден ашсам арча жыты «бур» этти,
Булкту жүрөк, бийлеп сезим тил жеткис.
Бала чакка алпарчудай балкытты,
Бир таман жол - бүт дүйнөгө теңегис.

Бетегелүү чөптөн укмуш жыт келет,
Бейпилде өскөн гүлдөр түсү өрттөнөт.
Мөңгү этектеп конгон бейпил боз үйлөр,
Шиберге чөккөн үзүм булут өңдөнөт.

Оргуп кайнап окторулуп шар аккан,
Бир тегирмен суу шарылдайт тээ сайдан.
Суудай шашып өтүп барат өмүр деп,
Сабыры суз ойлор келет капкайдан.

Тоодо асман күндө бир маал жашыган,
Бүркөө булут түшүп келип чокудан.
Боз үйлөрдүн арасынан жок издеп,
Жай аралап жортуп жүрөт жөө туман.

Баары, баары ...менин бала кезимдей,
Канча жылдар өткөнү да сезилбей.
Ба-ягыдай бир калыпта зыңгырайт,
Улуу тоолор баш ийбестен мезгилге.

Ошол кездей чөптөр өсүп ыргалат,
Ошондогу гүлдөр турат жайнаган.
Балалыктын изин таптым, өзү жок,
Өткөн өмүр кайрылбас –ов кайрадан!

Кышкы ойлор

Кыш чилдеси. Жааган улуу кар.
Жагат мага ушул тазалык.
Маанай күтүп кардай апаппак,
Жашагым бар дайым тазарып.

Барпайышат аппак гүлгө окшоп,
Бубак баскан түркүн дарактар.
Кар алдында калды көп ойлор,
Көкөйүмө тийип бараткан.

Турмушуң кур, кээде чилдедей,
Сөөктү тепчип ызгаар-бурганак.
Сылабады эч бир чекемден,
Сыноосунан өттүм бир далай.

Көңүлдө от, жеңет кыш суугун,
Кут төгүлгөн кезим. Көөнүм ток.
Медер туттаар жарым бар туруп,
Мүңкүрөөгө эч бир жөнүм жок.

Айың кеппи?! Эрөөн албаймын,
Өзүмдүн да суук сөзүм жок.
Ардактаарга турса балдарым,
Арман кылбайм. Ага жөнүм жок.

Жагат мага жааса улуу кар,
Жаш баладай малтап кечким бар.
Жан дүйнөмдү дайым жаңылап,
Жөпжөнөкөй жашап өткүм бар.

«Санаамды эссең дагы сага рахмат!..»

Тагдырдын жарымы кыш да, жарымы жаз.
Жакшы эле арман -күүгө алдык сыздап.
Санаамды эссең дагы сага рахмат,
Сүйүүнүн бар экенин унуттурбас!..

Күтүүдө кечтер узап, таңдар арып,
Бал ууртап, уу жуткандай азаптанып,
Жанымды миң кыйноого салсаң дагы,
Жашоомдо сен бар үчүн дүйнө жарык!

Түбүнө ким жетти эле тирүүлүктүн,
Түңүлбөй жашасам дейм үмүт сүйүп.
Сары оору жан сырымды түндөр угар,
Санаамды сүрүп атат таңдар күлүп.

Чынгыз Айтматовго 10.06.2008ж.

Жараткандын бул буйругу шумдуктуу,
Кара жерге кантип кыйды Чынгызды!?
Миң жылдарда туула турган бир жолу,
Мыкты уулунан айрыды го кыргызды.

Көрүшпөдүм, бирок көрдүм жакыным.
Жүрөгүмө жетип турчу акылы.
Олуядай ою тере-ең сөзү айтчу,
Асылы эле адамдардын, асылы!

Акыл-ою чалкып жаткан көл эле,
Даанышмандык андан бетер төп эле.
«Атыңды бил! Тегинди бил!» -деп өттү,
Маңкурттукту ыраа көрбөй элине.

Бүт өмүрүн аруулукка арнады,
Жан дүйнөнү тазартуудан талбады.

«Адам уулу Адам болгун!»- деп турат,
Айтматовдун ар бир китеп каарманы.

Тирүүлүктү кор тутабыз көп пенде,
Өлбөстүктү берген аздын энчине.
Өлбөйт, Чынгыз! Классикке айланып,
Бүт дүйнөлүк адабият кенчинде.

Жазгы кайрык

Иштемин.
Бийик кабат.
Буруксуп сирень жыты,
Шыбырап жамгыр доошу,
Адашып сыртта калган
эрте менен.

Кабинет тынч,
Ойлордун сүрү баскан.
Телефондор чырылдап
кыска-кыска.
Шашылыш кабарларда
алган- берген,
Башкачараак сүйлөнөт жаз!
Башкачараак айтылып таржымалы:
- Аман бекен айыл-апа?!
- Райондордон кабар барбы?!
- Сел алыптыр кайсыл жакты?!
- Жардам?
- Жардам!... Жардам!!!
Шашылыш билдирүүлөр,
Шашылыш жоопту күтөт.
Так, бүйрө болсун сөздөр,
Тагдырын элдин чечээр...
А көздөр,
Алаксыба терезеге?!
Сызылып сирень жыты,
Шыбырап жамгыр доошу,
Азгырып алып кетет,
Ээрчитип кабинеттен...

Күзгү маанай

Саратандуу маанай күтүп жүрсөк биз
Сары убайым санаа болуп келди күз,
Суз ойлорду «дуу» учуруп үркүтүп.
Сүйгүм келди мен бирөөнү күтүүсүз.

Көөдөн бопбош. Салкын көңүл ээлеген,
Не кечигет «сүйүү» деген керемет?!
Жабалактап жанды эзген ойлорум,

Алтын күздүн сулуулугун сезе элек

Соолуй элек гүлдөр үшүп түнкүсүн,
Кыроо тоңгон желекчелер бүрүшөт.
Суукту сезбей жалгыз гана кыз-жигит,
Түн күзөтүп сейилдешип жүрүшөт.

Жалбырактар жапырт жаап күбүлүп,
Жай каалгыса сабагынан үзүлүп,
Жаным ачып карай берем аеолуу,
Узатканга өмүрдүн да бир күзүн.

Өзүмө өзүм окшото албай турам бул,
Күз көркүнө кайдыгермин не быйыл?
Жүрөгүмдө түнт сезимди түнөтпөс,
Сүйүүгө мен кабылсам ээ бир укмуш!

Заман

Каргашат бул заманды далай адам,
Кай заман элге жеңил болгон, качан?!
Көкжалдар көмөчүнө күл тартпаса ээ,
Каржалып турганында калайык- калк.

Жергебиз кудай берген ырыстуу жер,
Бечара болуучудай эмнебиз кем?
Жетет го кыргыз элдин түбүнө, аттиң,
Азуусун шакылдаткан жемекейлер.

Айланып соодагерге жакшылары,
Сатылып кызмат, билим, баары-баары.
Менчиктеп алып эгер колдон келсе,
Көрсөтпөй койгусу бар күндү дагы.

Топ элден бөлүнүштү «тектүүмүн» деп,
Эрдемсип өз уруусун көтөрмөлөйт.
Адамдын баркын акча баалап калды,
Багы жок калың элге кимдер күйөт?

«Кыргыз!» деп ураан салып кылыч чапкан
Кабылан Манасты эл неге көксөйт.

Мен баймын!

Мен баймын, жүрөгүмдө ыйманым бар,
Алысмын байлык, бийлик кумарынан.
Тагдырым тартуулаптыр мага бакыт,
Тапсын деп жашоо сырын ыр жазуудан.

Мен баймын, колдон түшпөс калемим бар,
Жан дүйнөм ырга айланып ийип турар.
Жанды эзип жай албастан жашап келем,
Жазсам деп жакшы ырларды өмүрү узак.

Мен баймын! Өлбөс-өчпөс өнөрүм бар,
Жүрөккө жете турган сөздөрүм бар.
Өтсөм да бул дүйнөдөн... Кайра окулчу
Ыр болуп кайтып келер кездерим бар.

Каргыш **(Күйөөсү ичкич аялдын арманы)**

Мен өмүрдө эч бир каргыш айтпагам,
Мен эч кимге кылбаганмын жамандык.
Жай жашоомду тозокко бүт айланткан,
Каргыш сага, «арак» деген арамдык!

Асыл болчу балдарымдын атасы,
Акылы мол, укчу жашы-карысы.
Арак бузду адам кейпин аеосуз,
Анан бузду бир үй-бүлө бактысын.

Ак көңүлдүк кайра өзүнө болуп кас,
Азгырылды ичкиликте жеңе албай.
Жапжаш туруп бүт түгөнүп баратат,
Жашоодогу башка жыргал көрө албай.

Мас болгондо үйдүн бузуп тынчтыгын,
Күндө уруш, ар күн сайын чыр чыгып.
Чыдайт элем бардыгына, бир гана
Уккум келбейт балдарымдын зар-ыйын.

Көрүш кыйын уул-кызымдын көз жашын
Ичкич ата - алар үчүн муң-кайгы.
Теңтуштардын арасына кошулбай,
Кемсиништен өтөөр дагы кейиш барбы.

Айбандан эч айырмасы жок сымал,
Араң жүрсө акыл-эси тумандап,
«Ата –баба наамына шек келтирбе!»,
«Абийир сакта!» -деген сөздү ким угат.

Уругуна наалат айтып көргөндөр,
Ага-иниси, эже түшүп көйгөйгө...
Араң кетсе акаарат да айтасың:
«Адамча бир өлсө экен өлгөндө!..»

Бакпаса да бизди бөлөп жыргалга,
Бакыт эле балдар турса муңканбай.
Бек мүнөздүү, белдүү эрге жар болуп,

Багы ачылган аялдарга суктанам...

Бирок, бирок... бактылуу аял экен кем,
Башын кошо ичип койгон эркек көп.
Түтүн жыттуу айыл арак жыттанып,
Тазалыктан кол жууп калар күн келет.

Тоодо дешчү тунуктуктун бүт баары,
Туулган-жердин тартып турчу туз-даамы.
Оомат кетип онтоп турат эми айыл,
Акча менен арак жеңип ыйманды.

Каргыш сага, «арак» деген арамдык!
Кошо жүрөт сени менен жамандык.
Арак жасап, арак сатып байыган,
Биздейлердин каргышына кал анык!

Көл жээгинде жаккан от

Сен тутантып жаккан таптуу отуң ай!
Көөрүк болуп үйлөйт аны толкундар.
Жалын аймап кара түндү качырса,
Учкун ыргып, көлгө түшүп, өчөт бат.

Отту тиктеп, арман чөккөн карегиң,
Ойго терең жан сырыңды туйгузат.
Чычаланы улам койсоң ичкертип,
Колдорундан келет мага ысык тап.

Издегеним өзүң болуп сезилдиң,
Бирок, мынча жашоодо көп кечигүү?!
Табышсак да таалайыма буюрбай,
Тагдыр, дагы алдыңбы бир өчүндү!

Сур булуттар чөгүп көлдүн бетине,
Сүрүн артып жаалданат толкундар.
Суугун жеңип сөөктөн өткөн кеч күздүн,
Сен тутантып, таптуу жаккан отуң ай!

Сулайман-Тоодогу жаз

Гүлүн көрүп өзүңдө өскөн бадамдын,
Күбүлүп түштү көр тирилик азабым.
Жаш кезимдей өрөпкүттү сезимди,
Жаз жыттанган абаңдагы тазалык.

Байчечекей издеп келди чуркагым,
Кары жаңы кеткен бийик кырды ашып.
Жүрөгүмө чөккөн сырды түшүнүп,
Жүзүмдү өбөт шамалыңдын муздагы.

Кайгы-муңум айтпайм. Айтып не керек.
Капамды жазаар сендеги улуу касиет.
Каат күндөрдө кайрат издеп өзүңдөн,
Каалап бастым жолдоруңду миң ирет.

Сулайман Тоо, ордо шаарга жарашып,
Атың уккан жандын баары сага ашык.
Муундан муунга мурас болуп тураарсың,
Миң жылдыктар тең келе албай жанашып

Арноо

Өзүмдү издегениң кандай жакшы!..
Өтсө да далай мезгил арабыздан.
Эх, курбум, сүйлөшөлү черди жазып,
Эстейли жаштык кезди жалындаган!

Оо. аны мезгил эч бир өчүрө албас,
Жаш курак, шок кыялдар эсте турат.
Жазылып жүзүбүздүн бырыштары,
Шарактап күлөлүчү бүгүн жыргап.

Качандыр беш көкүл кыз сырын каткан,
Күндөрдүн табышмагын жандыралы.
Жашыруун колго тийчү арзуу каттын
Авторун эми ачык айтышалы.

Курбулук сезилчү анда түк бөлүнгүс,
Турмуштун сан жолуна бирден түштүк,
Бийкечтик кереметтүү кезди кийин,
Тамшанып эстээрибизди кайдан билдик.

Көп эле биз көздөгөн максат-тилек,
Жеткирбей өтүп барат өмүр -күлүк.
Көңүлүм тоюп турат, бирок, курбум,
Бак күткөн сөөлөтүңө байбичелик.

Өткөрүп далай жылды арабыздан.
Өзүмдү издегениң кандай жакшы!..
Эстейли жаштык кезди жалындаган,
Эх, курбум, сүйлөшөлү черди жазып!

«Жалгыздык мага дептерим толо ыр болду»

«Адашты, - дешти, - адашты жазып-жаңылып,
Бактысы тайды, ушул го күнү батканы...»
Ок болуп тийип оноткон уулуу сөздөрдөн,
Башымды бийик көтөрөр намыс күч-таптым.

Жыгылсаң жөлөп тургузар адам аз тура,
Жылмайган болуп кылтыят башы жыландын.
«Жалгызсың, кызым», -дечү эле апам жан кейип,
Жалгыздык —мага жазасы беле Кудайдын.

Муңумду угуп, көз жашым сүртөр куюлган,
Кең пейил эже, тил билги сиңди буюрбай.
Сырымды айттым калемди шилтеп кагазга,
Сезимди жеңип, жүрөккө батпай буулуккан.

Караңгы күндөр катары менен суюлуп,
Туюктан чыктым ырларым менен суурулуп.
Оюма ою, дилиме дили төп келген,
Окурман таптым, жашоомо берген жылуулук.

Жамандык болбой, жакшылыкка жок орун,
Ойлопмун бекер жалгыздыкты деп «оору».
Жалгыздык мага ичимде толо сыр болду,
Жалгыздык мага дептерим толо ыр болду.

«Кала берсин ортобузда жолдоштук...»

Бизди ошондо сүйүү пири колдоптур,
Ортобузда сүттөй таза жолдоштук
калбаганда... Жолугушсак эми биз,
Сага минтип жүзүм жарык болбостур.

Күндөрүндө сүйүүгө мас жаштыктын,
Кимди делбе кылбаган го ашыктык!
Мен деп күйүп дегдегендер ичинен,
Сенин тере-ең ызаатыңа арзыпмын.

Сүйө тиктеп, көзүңө жаш топтойсуң,
Ушул күнчө ысык көрөт окшойсуң...
Махабаттан кымбат экен кыйбастык,
Кала берсин ортобузда жолдоштук!

Таза бойдон кала берсин ортобуз...

Калемдештер

Ызгаар суугун кыш чилденин тоготпой,
Ыр окуштук топтолушуп топ акын.
Көкөй кести көр оокатты унутуп,
Ыр угуунун ырахаты... Оо таттуу!

Агарды го биздин көңүл бир бүгүн,
Ырга түткүс өкүнүч, муң эч жоктой.

Көпкө умтулуп, азга жеткен өмүрдү,
Көк шер сездик көк Асаба орнотор.

Дымагыңар дүйнөнү да багынтаар,
Дымып неге жүрдүк экен Акындар!
Каректерде өчкөн отту күйгүзүп,
Калаар өлбөй артыбызда жакшы ырлар...

50 жашыма

Токтоолукту мынча эрте чакырдым,
Токтолор кез келбөөчүдөй шашыпмын:
Токсон күүлөп, тогуз кербез бир чалып,
Тынчымды алса шок күндөрү жаштыктын.

Жарашпайт эч эми мага «жашмын»,- деш,
Өкүндүрөт кол жетпеген көп иштер.
Албан максат артынан кууп жете албай,
Айтам кантип: «Туура жашап өттүм»,-деп.

Өткөн өмүр бөксө жерин билдирет,
Баары үчүн жооп берер да күн келет.
Бүгүнкүмдү эртеңкиге калтырып,
Жиксиз кеткен жылдарыма ич күйөт.

Тескесин деп чалагайым эс-учун,
Түздөш үчүн катасы көп турмушун.
Тирүүлүктүн кадырына жеткизген,
Элүү жашты бардык жанга буюрсун!

Карылык --бул эмес элүү, жетимиш,
Карылык --бул тапсыз өмүр кечириш.
Боюн катып, бороондорго төш тоспой,
Бат чегинип, үмүттү бүт өчүрүш.

Жаңы туулган жамалы ысык айга окшоп,
Жаш кыялдар жарык кылган жол күтөт.
Батаңарды бергилечи баарыңар,
Ошол жолдун өтөсүнөн чыксын деп!.

Ниет

Бошоткула эми мени сар-санаа!
Убайымдуу күндөрүмдөн качайын.
Мага келээр жакшылыкты утурлап,
Жүрөгүмдүн эшигин кең ачайын.

Кутман таңды тосоюнчу сүйүнүп,
Таң шоолага куштарланайын.

Алыстагы дос –курдаштан кат күтүп,
Мен да жообун тездеп жазайын.

Өктөм турмуш тыйбаса да сынагын,
Өмүр баркын билип калган курагым.
Кейигенден толбоду эч кемтигим,
Жашайм эми ар бир күнгө кубанып.

Жаштыгымды жалыны жок өткөргөн,
Жерип турам жашык, уяң өзүмдү.
Күтө албастан чоң сүйүүнү бир келген,
Кызыгы жок сүрүпмүн кыз өмүрдү.

Жебе болуп атылбастан мелженген,
Жай келипмин максатыма көздөгөн.
Аман болсо алтын башым...Мен эми
Жарык жанып жашаганды үйрөнөм.

Аялмын, чын, таппаган өз бакытын,
Арман кылбайм жазмышыма акындык.
Өксүү тагдыр өчүн алып ыр менен,
Айныгым жок ак жолумдан беттеген.

Качкыла эми менден ойлор караңгы,
Күндүн бетин тоскон булут тарагын!
Муңу арылбас пенде болуп бир байкуш,
Бүтүргүм жок өмүрүмдүн аягын!

Элегия

Ана-мына кирип келер бакыттай,
Мен сүйүүнү күтчү болдум кышы-жай.
Элбе-делбе сезимдерсиз эргүү жок,
Эчен ырым токтоп турат жазылбай.

Көп тартсам да махабаттын азабын,
Ак сүйүүнү ыйык көрүп жашадым.
Кайран өмүр кейиште өтүп кетпесин,
Келчи издетпей, кадырлашар адамым!

Сенсиз күндүн мээримин да сезилбей,
Сенсиз дүйнө тумандуу күз кечиндей.
Күнүм өтөт көшөрлөнүп түгөйсүз,
Көңүл сүйбөс канча жанды теңсинбей.

Жүрөгүмө жарык чачар барбы адам?!
Күтөм аны күнүмдүккө багынбай.
Каруу-бойдон кайрат кетип баратат,
Бирок, сезим гүлгүн бойдон карыбай.

Ысык-Көл

Кусалантып көздөн учуп көк түсү,
Келдим Көлгө күндөрүндө кеч күздүн.
Ээн жээкте эргүү батпай көөдөнгө,
Эстен кетпес эңсөөм менен көрүштүм.

Кандай сулуу! Карасаң да кайсы убак,
Таңда башка, күндүз жүз маал түс бурат.
Күткөн жандай эрээркеши... Эх, чиркин!
Күүсү күчөп, чайпалганы катуулап.

Көлдү көрсөң күздө көр да, кышта көр,
Көк ирими күндөй таза мөлтүрөп.
Карагандан тойбой турам, аттиң ээ-
кучагыма бекем кыссам өпкүлөп.

Жүдөө эле көңүлүмдүн оор жүгү,
желдей айдап... Жеңилдеген кезим бу.
Азык болсун алып кетем өзүңдөн,
Аруу, тунук ойлор менен сезимди...

Кайып сүйүү

Сен жеңбедиң, жеңди мени бир сөзүң:
«Арман болгус өткөрөлү бул кечти?!
Ача жолдо «аттиң!» детээр эртеңки күн,
Алтын жашты байлап бербес бизге эч ким».

Калдым, калдым бул сөзүңдү кече албай,
Сен деп ойлоп кадырыма жете алар.
Кары кирсиз каардуу кыштын бул кечи,
Кайып сүйүү кайдан мага туш келди?!

Өмүр дайым жоомарт эмес. Экөөбүз,
Эми мүмкүн жолугушпай өтөөрбүз.
Бирок, ушул кышкы кечтин жарыгы,
Ишене албайм көкүрөктөн өчөрүн...

М...га

Мейли, мени «жек көрөм» деп ынангын,
Мен да сени «жек көрөм» деп айта алам.
Балдарыбыз башка бүтүм чыгарар,
Бой жетишсе... биз кетирген катадан.

Жол башында жолукпасак жакшы эле,

Жолуккан соң жаңылышып калдык не?
Кадыр-көңүл кайра жууса агаргыс,
Кастан бетер каршылашып алдык ээ?

Жетсе жетсин башың бийик булутка,
Ортобузда перзент барын унутпа!
Апасы үчүн өз балдарын кектеген,
А кургурум, улуулугуң жок тура!

Уул-кыз төрөп, уругунду улаган,
Эне ыйык, ыйыктыгын кор тутпа.
Аял кордоп, алгың келген өчүндү,
А бечарам, айкөлдүгүң жок тура!

Ыр сүйгөн мырзага

Ишке шашсам, тузак коюп алыстан,
Имерилип тиктеп өтөт бир мырза.
Ичти ысытат иймениңки саламы,
Илебинде сүйүү бар да, бар ызаат.

Качан, кайдан көрдүм эле? Ким эле?
Тааныбастын тартаарым чын айыбын.
Бирок мага жагып турат, эх билсең!
Таанылбастан табышмактуу калышың.

Жактырган көп, дегдеп арзып жүргөн бар,
Мени эмес, мүмкүн, ырым сүйгөн бар.
Турмушта түнт, купуялуу жан дешээр,
Бирок, ырга ынактарга жүрөк зар.

Мени эмес, ырларымды сүй, жаным!
Бир сабынын миң кадырын бил, жаным.
Ыр көтөрөр көкүрөктү булутка,
Ыр кетирээр көңүлдөрдүн кир жагын.

Түңүлбөгөн үмүттөр

Өтсө ай, күн көзгө сүртпөй өңүндү,
Унутам деп убарамын өзүңдү.
Жарты жолдо ооп түшүп калуучу,
Жалган сезим деп алдадым көңүлдү.

Кечип кетким келчү сенден, кымбатым,
Күтүүгө жык туюк ойдон чарчасам.
Сага арналып дагы бир кыздын ырлары,
Жүрөк булкуп чагып өтөт чакмак таш.

Жеңилемби, же жеңемби белгисиз,

Кайра кирем майданына сүйүүнүн.
Калтаарыган сезим чүнчүйт төлгөсүз,
Кайноосунда түңүлүүнүн, үмүттүн.

Арыба, жүрөк!

Жүрөгүм кийинки кез ойго салат,
Бузулуп ыргагынан албуут кагат.
Акактай таза жашап өтөмүн деп,
Арытып алдым бекен, атаганат!

Ишенчээк мүнөз күтүп жаш баладай,
Бардыгын өздөй көрүүм эч калбады ай!
Айыпсыз шагым сынып, маанай чөксө
Жүрөгүм тилинди го далба –далба.

Бошоңмун кайгысына башкалардын,
Күйүтүн жоготуунун мен да тарттым:
Жүрөгүм көтөрө албай тең бөлүнүп,
Сөгүлүп миң жеринен кабыргамдын.

Эркиндик эңсеп туйлайт сезимдерим,
Эс-акыл кылалбастан кээде ээлик,
Эргисем... турмуш тороп жолдон чыгат,
Жүрөгүм эрксиз кайра кишенделип.

Жеңилби бир өмүрдүн жүгүн артыш,
Жешилээр акыры бир күн жүрөк байкуш.
Жайынча жашай албас мендей жанга,
Жүрөгүм, түтө билген сага алкыш!

Арыса арыгандыр солгун тартып,
А бирок, баары билет карыбасын.
Согуудан калганыңча бырыш түшпөй,
Сүйүүдөн танбай өткөн сага таазим!

Эне ыры

(ыр түрмөк)

Уулдарым Акылбек менен
Азаматка арнайм

Бала деп кагам канатты

Оорушпаса балдарым –ойлорум тынч,
Оозуна жем тиштеген болуп чымчык,
Калган күнүн өмүрдүн аларга арнап,
Канатымды талыкпай кагаарым чын.

Күлүп-жайнап турушса –көңүлүм тынч,
Күндө менин Кудайдан тилээрим шул.
«Алдыңарга кетсем», -деп миң айлансам,
Аппка тете кайрат-күч табаарым чын.

Эне-бала жашоонун түйүнү экен,
Сүйүүсүнө эненин не келээр тең!
Эл-журтума өстүрсөм эр азамат,
Ошол баар тапканым эмгегимден.

«Тар бөлмөдө тоскон кышты сагынып...»

Пенде болсом көзгө түшпөс көп элге,
Эки жанга канат жайган энемин.
Бири-бирибизди демибизге жылытып,
Бир бөлмөдө кыш өткөрүп келебиз.

Жаңы жааган аппак карга сүйүнүп,
Тар бөлмөгө батпай туйлайт балдарым.
Мен алардын тоңгон колун жылытып,
«Оорушпаса...» деген ойдон чарчадым.

Кыш да өтөөр, добул токтоор, кар эрип...
Балалыктай артта калаар баарысы.
Күтүп турар уулдарымды улуу иш,
Алып кетер арбап жолдун алысы.

Учаарсыңар канат күүлөп алыска,
Мен калаармын тууруңарды жай кылып.
Хан сарайда жашаарсыңар, а бирок,
Тар бөлмөдө тоскон кышты сагынып...

Ооруканада жазылган ыр

Өлбө, жаным! Мен уулума керекмин!
Өлүп калсам эркелетип өбөт ким?
Тентектигин, кежирлигин көтөрүп,
Ачынса жаап, түн уйкусун бөлөт ким?

Ким тажабай былдыр тилин уга алат,
Ким чарчабай ою менен боло алат?
Кимдин көзү тойбой тиктеп кубанып,
Кудайындай, паашасындай көрө алат?

О Жараткан, бала-энени бөлбөгүн,
Балапаным жетилгиче өлбөйүн?!
Ууз сүйүүдөн өксүп өткөн жандар көп,
Жетимдикти балама ыраа көрбөгүн?!.

«Ыр жазгым келет балама арнап...»

Ыр жазгым келет балама арнап,
Ылайык сөздөр табылбай кыйнайт.
Жүрөгүм толо сүйүүнү кантип,
Төрт саптуу ырга батырып ырдайм.

Кылыгын айткым келсе да эгер,
Керектүү сөздү таба алар белем?
Кымбаттан кымбат перзентим сени,
Сыпаттап берер дарман аз экен.

Сагынып өпсөм бетинден искеп,
Сан гүлдөрдүн жыпары жетпес.
Кучактап туруп кумарым канбайт,
Садагам менин санаамдан кетпес!

Ширинин шимип тилине канбайм,
«Апа» деп койсо ааламга батпайм.
Утурлап тосуп келатса чуркап,
Алдымдан чыгат Күн менен Ай!

Тилек

Башы көккө жете түшөт энеңдин,
«Багам,-десең,- Сизди колго көтөрүп».
Бар бол, уулум! Кудай берсин тилегиң,
Ошол күнгө аман-эсен жетелик.

Эр жигитке эне багуу кеп бекен,
Бир тиргилик өтөөр тоюп, ач калып.

Энем десең элге коргон болуп бер,
Ошол мени колго салып бакканың.

Калайык калк жүдөп турган кезинде,
Хан сарайда жашаганың эп дебейм.
Пейил күтүп, бей-бечараны жерисең,
Мен төрөгөн азамат уул Сен! дебейм.

«Майда эл» деген кирбе душман кебине,
Намысы курч, көк жал улуу бар журтуң.
«Кыргыз» деген атты бизге жеткирген,
Тилин сактап, жерин сактап үч миң жыл.

Ак калпакты алчыланта кий, уулум!
Мекен үчүн кош билекти түр, уулум,
Баба салты, бай мурасы коштогон,
/ч миң жылдык тарыхың бар, бил уулум!

«Жаштыгымды балдарымдан көрөмүн...»

Күрмө кийип, күзгү алдында каранып,
Каада күтөт, жигиттерче таранып.
Жаш өмүрдүн гүлдөөр маалы келди бейм,
Жашчылыкка жол бошотуп балалык.

Боюн сыпаа, кызга жагар күтүнүп,
Кыял-ойго көп арбалат үшкүрүп.
Менден алыс качкан бакыт кушуна,
Уулум жетсин түгөйүн таап, кыз сүйүп.

Дарак сымал ийип турган мөмөсүн,
Бактым чексиз, доорун сүрүп эненин.
Жаштык менден кеткенине кейибейм,
Жаштыгымды балдарымдан көрөмүн.

Уулум тапкан нан таттуу

Алган күнү эң алгачкы маянаң,
Сатып келдиң сүткө жууруп жапкан нан.
Ооз тийдим мен эбеденим эзилип,
Мындай таттуу нанды эзели татпагам.

Балам тапкан нандын даамы таттуу-ов!
Уулдун нанын жеген кандай жакшы го!
Ак пейилден ак батамды берейин,
Арзып тургун ар убакта алкоого!

Алкап-алкап ак батамды берсем деп,
Апаң сага кош алакан жайып тур.

Аман жүрсөң эл ичинде, берекем!
Ак сүтүмдү актаарыңа көөнүм тынч.

Калк ичинде кадыр тапкын, каралдым!
«Кимдин уулу?!», -деп көргөндү тамшантып.
Кыйын чыкса кымбат көргөн перзенти,
Кайсы энеге андан артык бар бакыт?

Күнүм бүтсө мен да өтөөрмүн өмүрдөн,
«Апам –ой!-лоп жоктоп ыйлап турарсың.
Көзүм барда миң айланам өзүңдөн,
Бул жашоодон тапкан жалгыз кубанчым.

Жараткандын мага кылган тартуусу,
Жандай сүйгөн эки уулум –эки шер.
Мен силерге тилейм өмүр бактылуу,
Тагдыр тилейм жоомарт жана берешен!

Уулдарыма насаат

1-ыр

Күндөр кандай тез өткөнүн карачы,
Күүлөп канат, талпынасың учууга.
Жаза басар жолдон сактап арачы,
Жаныңда эми боло албасмын, уулум ай!

Жүрбөстүрбүз жетелешип эми биз,
Жүрөгүмдү төшөсөм да жолуңа.
Арзып айткан акыл менен кеңешим,
Айланса экен сенин акыл кошчуңа.

Айткан сөзүм кулагыңа иле жүр,
Ар убакта көкүрөккө түйө жүр.
Ак-караны алмаштырбай бөлө бил,
Адал -арам ажыратып биле жүр.

Уулум, сени бакыт үчүн төрөгөм,
Багып келем балапандай бөпөлөп...
Балалыгың өтүп жатат бактылуу,
Өмүрдү да сүйгүнчүктүү жашап өт.

Куттуу үйдү жарык кылар чырагым,
Саябандуу бак болор деп турамын.
Адам туулат аркалоого бир милдет,
Ал милдеттиң өтөсүнөн чыга алгын!

Башың көккө жетсе дагы бузбагын,
Улууга урмат, кичүүлөргө ызаатың.

Байлык берсе башкаларды унутпа,
Жашоодо көп карып менен мусаапыр.

Балам, дайым адал нан жеп чоңойдуң,
Ак жашап өт. Кызыр болсун жолдошуң.
Амандыгың ар убакта тилөөгө,
Ата-энең да бешенеңде бар болсун.

2-ыр

Тең курбулук издебе мансаптуудан,
Теңине албайт даражаң төмөн турса.
Таң калбагын, кай бир күн тийсе пайдаң,
Намыс-арды унутуп кулдук урса...

Бойлошом деп ойлобо бактылууга,
Бул жашоо ага күндө той, күндө майрам.
Акты актай, караны кара бойдон,
Көрө албайт го бакытка мас болгон жан.

Курдаш болуу кыйын го дөөлөттүүгө,
Ага-иниң тың чыгып жөлөбөсө.
Аш-тойлордо : «Артында кими бар?»- деп,
Карап турат сын тагып жөнөкөйгө...

Алыс болгун ашынган акчалуудан,
Бир тыйындын артынан сая кууган.
Кайдан жетсин адамдын кадырына
Дүнүйөгө кул болуп шору куруган.

Жаратканым сактасын кара өзгөйдөн,
Адам дилин уулаган суук сөздүүдөн.
Калган көңүл – тоңгон муз эч эрибес,
Сууган сезим - өчкөн от, кайра күйбес.

Жолотпогун жаныңа, жүргүн оолак,
Жан күйөрдөй көрүнгөн шумпайлардан.
Миң кубулма жүзү бар аларыңдын,
Ичи-койнуңа кирүүгө күчүн жумшайт.

Эгерим түк жолуң туш келбесе экен
Бул дүйнөдөн жөө качкан безерлерге.
Жакшы адамдын тиет го шарапаты,
Жаман жолдош кабылтат кесепетке.

Жарык болуп күйүп турсун жылдызың,
Ак жолуңда жайнап турсун ырыскың.
Өйдөдө өбөк, ылдыйда жөлөк болуп,
Ага-инилер ийнин жөлөп турушсун.

Антка бекем ак ниет болсун жолдошуң,
Аруу сүйгүн, ажырашпай колдоруң.
Ак батасын алган элең апаңдын,
Ар убакта ачык болсун жолдоруң.

Он сегиз жаш

(1976 – 1986)

18 жаш бийкеч куракта өзөгүмдөн жарып чыккан ырларым... Кыз кыялындай ууз сезимдерден жаралган алгачкы саптар.... Узак жылдар бою жат көздөрдөн далдаа кармаган жандептерде сакталып, сандыктын түбүндө катылып турду. Эч жерде жарыяланган эмес. Жаш жүрөктү козгогон ой-сезимди ыр менен толук бере албай калгансып, ар бирине ылайык сүрөт да чиймелеп коюпмун.

Жаштыгымдын кымбат эскермеси болгон бул калем үйрөнчүк ырларымды биринчи жолу окурмандарга сунуш кылдым.

Сүйүү жөнүндө биринчи ыр

- Эсиндеби бул ыр?!

-Эсимде... Ошондо сен: «Бул мен жөнүндөбү?» -деп сурагансың. Ооба, сүйүү жөнүндө биринчи ыр...

Койчу, койчу, белгисиз сырлар жанган,
Көздөрүңдү көзүмөн буруп кетчи?!
Сүйүү издеп секелек жүрөгүмдөн,
Жаштыгыңды курулай өткөрбөчү?!

Койчу, койчу, көп сырдуу телмирбечи,
Сен эңсеген кызыл гүл ачыла элек.
Балалыктын айлында таскак урган,
Шок кыялым сүйүүгө баш ийе элек.

Адамсыңбы боору таш ушунчалык,
Ойлорума билгизбей чалма ыргыткан,
Эритем деп али тоң сезимдерди,
Не түйшөлүп жүрөсүң өзүң кыйнап?
12.09. 1973

Менин сүйүүм бардыгында,
Тоолордо да, булутта.
Наристенин күлкүсүндө,
Жаздын алгач гүлүндө.
Бирок жалгыз махабатым,
Сенде экенин унутпа!
1.11. 1973ж.

Кечээги кыш бүгүн жазга айланып,

Кызгалдак гүл эртең калар саргайып.
Эрте менен күлүп чыккан күн бетин,
Көлөкөлөп булут басар калдайып,
Өзгөрүлбөс жалгыз гана махабат,
Эгер калса жүрөгүңдөн жай табып.
5.11.1973ж

Жолукканбыз сагынычтан буулугуп,
Жазгы кечте өрүк гүлү ачылган.
Ай, ошондо сен зарыккан бир сөздү,
Айта албай кийинкиге калтыргам.

А эртеси жөнөп кеттиң «кош» айтып,
Балалыгың калган бийик тоолорго,
Ошол сөздү миң кайталап ичимден,
Узатканмын көрүшсөк деп аман-соо.
1.04. 1974ж.

Жаралансам кайгыдан болор-болбос,
Жалгызсырап санаанын түпкүрүндө,
Окуп кирем катыңы кайра баштан,
Бактылуумун...

Кубанычтан көңүлгө канат бүтүп,
Бүт дүйнөнү элжиреп турсам сүйүп,
Сага ошондо кат жазам эргий-эргий,
Бактылуумун...
6.04.1974ж

Эмнеликтен, кымбаттуум, билесиңби?!
Түндө менин түшүмө тоолор кирди,
Тоолор кирди койнунда сен чоңойгон.
Өркөчүнө аппакай булут конгон.
Көзүм талып тиктеймин өзүңдү издеп,

Зыңгыраган эң бийик аска-зоодон.
Көк мелжеген чокудан бүркүт шаңшыйт,
Темир канат барчынын учурганбы.
Айланчыктайт мамыга күлүк тору,
Алыс кеткен ээсин утурлайбы.
Жашыл дөңдө кылаңдайт жалгыз караан,
Селки бекен кыпча бел, кызыл жоолук.
Колдорунда чака бар суусу толук.

Же энеби баласын күткөн самап,
Күнү-күнү тажабай жол караган,
Мага окшоп көздөрүн албай кадап..
...Жолдор келет жолдорду кесип өтүп,
Күбө болуп тагдырдын ар кылына,
Күбө болуп күтүүгө, зарыгууга,
Ажыратып, далайын кезиктирип...
Эмнеликтен, кымбаттуум, билесинби?!
Түндө менин түшүмө тоолор кирди,
Тоолор кирди -сен өсүп-чоңойгон жер,
Сагынчымды аябай козгоп кетти,
көргөн түшүм...
11.06.1974ж.

Көркү кеткен күздүн бүркөө түнү эле,
Калтырашып бак-дарактар сууктан.
Кол кармашып басып жүрдүк туш келди,
Адамдардай бараар жерин унуткан.

Шыбырашат жалбырактар акыркы,
Жомогунун аягына жетпестен.
Кете бердик, кете бердик чарчабай,
«Кош» дегенге экөөбүздүн жетпей эрк.
19.11.1974ж.

Баргым келсе мен өзүңдү сагынып,
Жолсуз жаткан чөлдөр дагы кеп эмес.
Жамгыры көп караңгы түн жамынып,
Барып калам түштөй болуп бир элес.

Балким, эми кубандырбас ойлорум,
Сага арнаган асыл сезим арзандай.
Анда кош бол, бирок кайтып келермин,
Сагындырып кайра келчү жаздардай.
2.01.1975ж.

Кирдим бекен түшүңө баягыдай,
Жетиле элек кыялкеч жаш кыз болуп?
Таарынтам деп мен сени кечиндеси,
Жолугушар саатында келбей коюп.

Же кирдимби түшүңө - убайымдуу
Сары жоолук салынып сени күткөн.

Кеч күздөгү жылаңач бак түбүнөн,
Жалбырагы күбүлүп түшүп бүткөн,

Кирдим бекен түшүңө бүгүн сенин...
5.01.1975ж.

О досум, бизге жолдош –татаалдыктар,
Турмуштан оңой жолду издебейли!
Жашоонун бүтпөй калган сүйлөмдөрүн,
Бизбиз го андан ары улап кетчү.

Күлкүсү, бийлери көп кечелерди,
Сызып таштап күндөрдүн эсебинен.
Жашайлычы туу кылып бийиктикти,
Сараң карап бүгүнгө кечээгиден.
20.03.1975ж.

Сирендер тереземдин түбүндөгү,
Бажырап тегиз гүлүн ачып жатса,
Сен жоксуң,
Бейдарексиң көптөн бери,
Мен сени күтүп жүрөм ушул жазда.

Булуттар түшүп келип бийиктиктен,
Чаңкаган талааларга кучак жайды.
Сен жоксуң,
экөөбүздүн ортодогу,
Жамгырга жуулган жолдор бопбош жатты.

Сен неге келген жоксуң ошол күнү?
21.03. 1975ж.

Жаз келди ээ, кымбаттуум, жылдагыдай,
Күттүң бекен адатыңча ашыгып.
А менин жүрөгүмдө деле толтура,
Күтүү, күтүү... чексиз сагыныч.

Эстейсиңби, өткөн сулуу жаздарда,
Катар бассак тал чыбыктай жанашып,
Мен өзүңө, сен да мага жарашып,
Карашчу эле баары бизди жактыра,

Анда гүлдөр көп ачылган кулпунуп,

Өрүк гүлү бажырайып башкача.
Адамдардын баары сулуу, бактылуу,
Асман дагы гүлгүн эле таптаза.

Жашыл көчө. Басып келем жалгыздай,
Сезимимде ал жаздарга эңсөө бар.
А көздөрүм издейт кимдир-бирөөнү.
Издейт үнсүз, даректебей, сурабай.

Өзгөрүүсүз адамдардын агымы,
Кадимкидей жайнап турат теребел.
Бирок неге ойго чөмүп чаржайыт,
Адатымча көккө учпайт делебем.

Күттүм, күттүм жолугууга бир ирет,
Кыш айында торгой сымал жаз күткөн.
Жаз да өтүп, жалбырактар саргаяр.
Мен да жадап жашоо менен үмүттөн.
24.04.1975ж.

Өмүрдүн күндөрүндө ызаланткан,
Кыйналсаң дайнын таппай кусаматтан,
Сен анда вино ичүүгө шашылбачы?!
Куру бекер каткыруудан көрө, курбум.
Жакшы го сагынычтын ысык жашы.
Кетип кал сен ошондо баарын таштап,
Экөөбүз бирге өткөргөн асыл жазга,
Ал сени сактап калат периштедей.
Сезимдин туткунунан азгырылма.
Эстегин, калтырбастан эсте дагын:
Биз сүйгөн биз суктанган жазгы асман,
Чуудалуу ак булуттар көөлгүп жаткан.
Өрүктар жаңы гана гүлүн төккөн,
Уяны балапандар таштап кеткен,
А дүйнө бизди өзүнө куштарлантып.
Тамчыдай тунук, сырдуу, сүйкүм эле.
Эстегин анан мени унутпастан...
Ошол жаз орток болгон экөөбүзгө,
Эми эч кайталанбас, кайталанбас...
25.05.1975ж.

Калбоочудай ал күндөрдүн калдыгы,
Сүрөт, каттар...
Отко өрттөлдү бардыгы.
Бирок, эмне сактап жүрөм эмгиче,
Коштошууга арнап жазган катыңды?

Оо, ошол кат баарын эске түшүрөт,
Акыркы ирет турганыбыз үн-сөзсүз.
Баштасак да бакыт жолун эртелеп,
Ачуу болуп бүтөрүн биз билбеппиз.

Санаасы жок чалагайым балалык,
Өмүр бою ойноп жүрүп өтчүдөй.
Бакытка да бала кыял караппыз,
Ал түбөлүк биздин гана энчидей.

Өтөт баары бул жашоого бир келген,
Жаштык да өтөт сүйгөн жана сүйдүргөн.
Бирок. кез-кез ойго салып күйгүлтүк,
Жүрөгүмдө өчпөй жүрөр бир элес.
3.11.1975ж.

Ойлодум бүгүн сени, негедир, көп,
Ойлодум бүгүн мага келбесиңди.
Бир түп кайың бул түнү бизди жоктоп,
Бизди жоктоп акырын термелишин.

Айдың түндүн кербени бизсиз өтөр,
Ыры калар булактын угулбастан.
Таңды күтпөй жылт этип жылдыз өчөр,
Бизсиз түшөр бир жалбырак сабагынан
Ушул түнү...
16.04.1976ж.

А мүмкүн калмак белең унутулуп,
Жыл сайын кайталанып жаз келбесе,
Кайрадан өрүк гүлдөп эстетпесе,
Дембе-дем сен жөнүндө айта берип,
Шыбырап жалбырактар жайкы кечте,
Мүмкүн сен калаар белең унутулуп,
Тагдырга башымы ийип башка адамдын,
Мен жары болор белеем эмдигиче...
2.03.1976ж.

Жолукпа, эми мага жолукпагын,
Колумду моюнуңа орой албай,
Көңүл кош көздөрүмдү ала качып,
Капилет көңүлүңдү оорутармын.

Жолукпа, эми мага жолукпагын.

Кайрылба, эми артыңа кайрылбагын,
Туруштук бере албассың көздөрүмө,
Суранып кайтышыңды кайра өзүмө,
Артыңдан карап турган азгымалуу.
Кайрылба, эми артыңа кайрылбагын.
7.04. 1976.

«Унут» дебейм, унутпагын,
Унутууга биз акылуу эмеспиз.
Мен өзүмдү сага гана арнагамын.
Кайра кантип өзүм «унут» демекмин.

Эсте мени, сагын мени.
Мен өзүңдү өмүр бою сагынам.
Бизге эми буюрбастыр кездешүү,
Бирок. аны күтүп көңүл талбаган.
27.04.1976ж.

Эх...
Түңүлдүрүп, кайра өзүңдү сагынтып,
Экөөбүздү бөлүп турат алыстык.
Эмне болуп кетээр элем бир күнү,
Келип калсаң сен эшиктен чакыртып...

Мен...
Тытып-тытып сүрөтүңдү жапжалгыз,
Өрттөгөндөй каттарыңды бир учур,
Билбес үчүн башка экенин жубайың.
Калаар белем түк эригис мөңгү- муз.

Же...
Бир жакшылык жасап өзүм-өзүмө.
Айрылуунун кусаматын бүткөрүп.
Кыздан бетер жеңил баа, ойсоке,
Кучагыңда кетер белем бүт күйүп...
16.04.1977ж.

Өткөрүп далай мезгил арабыздан,
Угаарсың, сага айтышар мен жөнүндө.
Турмуштун эң бир катал майданынан,
Мен жеңип, же жеңилип бергенимде.

Өмүрдүн күндөрүндө кусаланткан,

Эстесең өткөндөрдү унут калган,
Ойлоорсуң түнт эле билбегенге,
А кмге бир жылдыздай өчпөй калган.

Дарексиз, кат-кабарсыз калсам бир күн,
Оо жаным, куру бекер бейтынч болбо!
Азгырып уйку бербей жүрөктөгүм,
Кайрадан алып чыгар ыйык жолго.
17.05.1077ж.

Мазмуну :

1. Мен
2. Сыркеч жамгыр
3. Ош. Июнь. 427 (ыр-реквием)
4. «Балалыктын изин таптым, өзү жок...»
5. Кышкы ойлор
6. «Санаамды эзсең дагы сага рахмат!...»
7. Чынгыз Айтматовго (10.06.2008)
8. Жазгы кайрык
9. Күзгү маанай
- 10.Заман
11. Мен баймын
12. Сүйүүдөн да бийик сезим бар
13. Каргыш
14. Көл жээгинде жаккан от
15. «Сулайман-Тоо ордо шаарга жарашып...»
16. Курбулар
17. «Жалгыздык мага дептерим толо ыр болду...»
18. «Кала берсин ортобузда жолдоштук...»
19. Калемдештер
20. 50 жашыма
21. Ниет
22. Элегия
23. Ысык –Көл
24. Кайып сүйүү
25. М...га
26. Ыр сүйгөн мырзага
27. Түңүлбөгөн үмүттөр

28. Арыба, жүрөк!

I. Эне ыры

(ыр түрмөк)

29. Бала деп кагам канатты

30. «Тар бөлмөдө тоскон кышты сагынып...»

31. Ооруканада жазылган ыр

32. Ыр жазгым келет балама арнап...

33. Тилек

34. Жаштыгымды балдарымдан көрөмүн

35. Уулум тапкан нан таттуу

36. Уулдарыма насаат

II. Он сегиз жаш

(ыр түрмөк)

37. Сүйүү жөнүндө биринчи ыр

38. Унутпа!

39. «Кечээги кыш бүгүн жазга айланып...»

40. Жолукканбыз сагынычтан буулугуп...»

41. «Катыңды окуйм...»

42. «Түндө менин түшүмө тоолор кирди...»

43. «Кош» дегенге экөөбүзгө жетпей эрк...»

44. «Баргым келсе мен өзүңө сагынып...»

45. «Кирдим бекен түшүңө баягыдай...»

46. «Оо досум...»

47. «Мен сени күтүп жүрөм ушул жазда...»

48. «Катар бассак тал чыбыктай жанашып...»

49. «Өмүрдүн күндөрүндө ызаланткан...»

50. «О ошол кат баарын эске түшүрөт...»
51. Ойлодум бүгүн сени, негедир, көп...»
52. «А мүмкүн, калмак белең унутулуп...»
53. «Жолукпа, эми мага жолукпагын...»
54. «Унутууга акыбыз жок...»
55. «Экөөбүздү бөлүп турат алыстык...»